

Ode aan de twijfel

Iedereen neemt weleens een verkeerd besluit. Ook politici die beslissen in naam van ons allen nemen soms besluiten die achteraf slecht uitpakken.

Idealiter worden die fouten ontdekt, kenbaar gemaakt en hersteld. Ontdekt door wetenschappelijk onderzoek, kenbaar gemaakt door kritische, niet-cynische journalisten en hersteld door beleid.

In werkelijkheid gaat het vaak anders en het gebrek aan openlijke twijfel is hier naar mijn mening debet aan. Openlijk twijfelen, en dus de mogelijkheid van gefaald beleid erkennen, wordt als politieke zelfmoord gezien. Wethouders die anticiperen op krantenkoppen als “weer 1,3 miljoen euro nutteloos besteed”, laten het wel uit hun hoofd om serieus te evalueren of beleid gewerkt heeft. Nee, liever investeren zij flink in de beleidsvoorbereiding met een MKBA en kijken daarna niet meer terug.

De maatschappelijk kosten baten analyse is weliswaar van groot belang bij beleidsvoorbereiding, maar het mag geen reden zijn om niet te hoeven evalueren. Sterker nog, met een positieve MKBA op zak kan een politicus altijd verantwoord worden waarom beleid dat ex-post blijkt te falen, ex-ante toch een goede keuze was.

Een mooi voorbeeld van verrassende beleidseffecten die door evaluatie aan het licht kwamen is het beleid van de Rotterdamse wijksscholen. Dit zijn scholen die jongeren proberen aan het werk of naar school te helpen, maar in ieder geval niet in de criminaliteit te laten vervallen. Het is bedoeld voor jongeren die al *dropouts* zijn, en die met grote, complexe problemen kampen.

Het zou een mooie Rotterdamse anekdote zijn geweest als de toenmalige wethouder De Jong de moed had gehad om op eigen initiatief de wijksscholen te laten evalueren, maar helaas.

Conditioneel aan de subsidie van het Ministerie van Onderwijs was dat er een goede effectmeting zou plaatsvinden door het Centraal Planbureau. Dat heeft De Jong geweten: er bleek geen duurzaam significant effect van de wijksschool op terugkeer naar school of arbeidsmarkt. Sterker nog, voor jongeren die al met criminaliteit in aanraking waren geweest bleek de school een broednest voor meer criminaliteit.

Kent u die film *The usual suspects* nog? Daarin bleek dat de kiem voor een grote roof van een groep beruchte gangsters werd ge-

SANDRA PHILIPPEN

Hoofdredacteur ESB
s.philippen@sdu.nl

legd in het politiebureau waar de gangsters samen moesten verschijnen bij een *line up* voor een getuige van een futiel misdrijf. Zo zal het misschien ook wel zijn gegaan bij de wijksscholen. Het Algemeen Dagblad kopte: “leerlingen blowen en kijken porno in de klas: Rotterdam project wijksscholen mislukt” (AD, 11 april 2013).

Dat het AD hier een smeugige kop van maakt, kun je ze niet verwijten. Maar wat belangrijker is, is dat er vervolgens ruimte komt voor de wethouder om uit te leggen waarom hij de wijksscholen een kans gaf. Hij moet de ruimte krijgen om uit te leggen dat het wéten dat beleid niet werkt, verdere subsidiever-spilling voorkomt. Dat het in iedereen zijn belang is om ook te weten wat niet werkt moet toch aan alle kiezers uit te leggen zijn. Beter ten halve gekeerd dan

ten hele gedwaald.

Het is te prijzen dat de wijksscholen geëvalueerd zijn. Het is ook te prijzen dat de journalistiek dat over het algemeen genuanceerd verslagen heeft. Maar wat onbegrijpelijk is, is dat de wijksscholen gewoon zijn doorgegaan. Ja, er wordt melding gemaakt van het uitblijven van effecten in het CPB onderzoek, en ja, er is met de beste bedoelingen wat veranderd aan de formule door de school zelf. Maar OCW besluit in hetzelfde jaar (2011) waarin de CPB resultaten openbaar worden, dat de wijksscholen samen met een ander gerelateerd project structureel 30 miljoen euro subsidie krijgt vanaf 2012.

Begrijpt u dat? Zou de CPB-onderzoeker Roel van Elk dan op zijn minst weer erbij zijn gehaald om de effecten goed in kaart te brengen? Nee, hij heeft er niets meer van vernomen.

Aansporingen om te durven twijfelen over de effectiviteit van beleid zijn niet nieuw. Jules Theeuwes deed het al met zijn “durf te meten” rapport. De Rekenkamer adviseerde in 2011 meer en grondigere effectmetingen van beleid. Het gaat ook langzaam de goede kant op. Met Prinsjesdag 2014, te midden van de lerende economie, zou er eigenlijk geen beleid meer moeten bestaan waaraan niet serieus getwijfeld durft te worden.

Elk, R. van, M. van der Steeg en D. Webbink (2013) *The effects of a special program for multi-problem school dropouts on educational enrolment, employment and criminal behaviour; Evidence from a field experiment. CPB discussion paper*, 241.